



## ILMOITUSVELVOLLISEN RISKIARVION LAATIMINEN

### 1 Yleistä riskien arvioinnista

#### Ilmoitusvelvollisen riskiarvio

Rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen torjunnan keskeiseksi elementiksi on uuden lainsäädännön<sup>1</sup> myötä nostettu *riskiperusteisuus*. Riskiperusteisuudella tarkoitetaan sitä, että ilmoitusvelvolliset tunnistavat, arvioivat ja ymmärtävät ne rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskit, joille ne omassa toiminnassaan altistuvat, ja mitoittavat lain edellyttämät torjuntatoimenpiteensä riskien mukaan. Riskiperusteisen toiminnan perustana on ilmoitusvelvollisen tekemä, sen omaa toimintaa koskeva *riskiarvio*.

**Ilmoitusvelvollisen on laadittava riskiarvio rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskien tunnistamiseksi ja arvioimiseksi. Riskiarvio on päivitettävä säännöllisesti. Riskiarvio ja siihen tehtävät muutokset on toimitettava toimivaltaiselle valvontaviranomaiselle tämän pyynnöstä ilman aiheetonta viivytystä.<sup>2</sup>**

Riskiarviota laadinnassa tulee ottaa huomioon oman toiminnan luonne, koko ja laajuus. Ilmoitusvelvollisella on oltava edellä mainitut tekijät huomioon ottaen riittävät toimintaperiaatteet, menettelytavat ja valvonta rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskien hallitsemiseksi.

Riskiarviointi auttaa ilmoitusvelvollista suunnittelemaan toimintaperiaatteet, menettelytavat ja valvonnan niin, että ne ovat oikeasuhteiset toimintaan kohdistuvaan riskiin nähden. Samalla riskiarvio toimii myös näyttönä valvontaviranomaiselle niistä perusteista, joiden nojalla ilmoitusvelvollinen on esimerkiksi yksittäistapauksessa päättynyt yksinkertaistettuun tai tehostettuun asiakkaan tuntemiseen. Riskiarvion laadinta voi olla osa muuta asiakassuhteeseen liittyvää riskienhallintaa. Rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen torjunta voidaan katsoa osaksi ilmoitusvelvollisten riskienhallintaa, luotettavaa hallintoa ja sisäistä valvontaa.

Toimintaperiaatteita ja menettelytapoja ovat esimerkiksi riskienhallintaan liittyvät käytänteet, asiakkaan tunteminen ja tunnistaminen, raportointi, tietojen tallentaminen, sisäinen valvonta sekä työntekijöiden toiminnan läpikäynti. Ilmoitusvelvollisen olisi huolehdittava siitä, että sen sisäinen tarkastus tai muu vastaava toiminto testaa toimintaperiaatteita ja menettelytapoja. Ilmoitusvelvollisen olisi huolehdittava myös siitä, että se seuraa ja kehittää edellä tarkoitettuja toimintaperiaatteita, menettelytapoja ja valvontaa.<sup>3</sup>

<sup>1</sup> Laki rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä (444/2017) (rahanpesulaki, ResL) tuli voimaan 3.7.2017 ja perustuu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviin (EU) 2015/849, annettu 20 päivänä toukokuuta 2015, rahoitusjärjestelmän käytön estämisestä rahanpesuun tai terrorismin rahoitukseen.

<sup>2</sup> ResL 2 luvun 3 § 1 mom.

<sup>3</sup> HE 228/2016 vp s.101

Jos ilmoitusvelvollinen on oikeushenkilö, hallituksen, vastuunalaisen yhtiömiehen tai muun vastaavassa asemassa olevan ylimpään johtoon kuuluvan henkilön on hyväksyttävä edellä mainitut toimintaperiaatteet, menettelytavat ja valvonta sekä seurattava niihin liittyviä toimenpiteitä.

### **Valvojakohtainen riskiarvio**

Aluehallintoviraston on laadittava sen valvomia ilmoitusvelvollisia koskeva riskiarvio, jota hyödynnetään valvontaa suunniteltaessa. Riskiarviota laatiessaan aluehallintoviraston tulee huomioida:

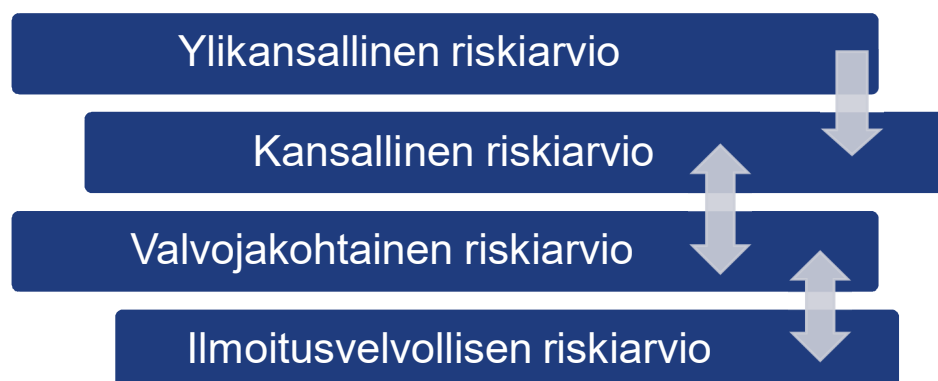
- 1) komission laatima Euroopan unionin laajuinen rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskiarvio ja sen osoittamat rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskit;
- 2) kansallinen riskiarvio ja sen osoittamat kansalliset rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskit;
- 3) sen valvomaa toimialaa koskevat ilmoitusvelvollisten ja niiden asiakkaisiin, tuotteisiin ja palveluihin liittyvät rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskit.

Riskiarviosta julkistetaan yhteenveto, jota myös ilmoitusvelvolliset voivat hyödyntää omaa riskiarviota laatiessaan. Toisaalta valvojakohtaisessa riskiarviossa käytettävää tietoa eri toimialoihin kohdistuvista riskeistä saadaan ilmoitusvelvollisten omista riskiarvioista sekä valvonnan kautta.

### **Kansallinen rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskiarvio**

Kansallisessa riskiarviossa on puolestaan tunnistettava ja arvioitava Suomen rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskejä. Kansallisessa riskiarviossa tulee huomioida Euroopan komission laatima ylikansallinen riskiarvio. Kansallisen riskiarvion tarkoituksena on mm. antaa toimivaltaisille valvontaviranomaisille, asianajajayhdistykselle ja ilmoitusvelvollisille tietoa riskiarvion laatimisen tueksi.

Sisäministeriö koordinoi kansallista riskiarviotyötä ja julkistaa riskiarvion yhteenvedon. Ennen yhteenvedon valmistumista ilmoitusvelvolliset voivat hyödyntää Poliisiammattikorkeakoulun julkaisemaan tutkimusta kansallisista riskeistä.



Ilmoitusvelvollisen on syytä riskiarviota laatiessaan perehtyä muun muassa seuraaviin rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskejä käsitteleviin asiakirjoihin:

- EU:n ylikansallinen riskiarvio (Supranational risk assessment)
- Tutkimus kansallisista rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskeistä
- Valvontaviranomaisen riskiarvion yhteenveto
- Rahanpesun selvittelykeskuksen vuosikertomus

## 2 Riskiarvioinnin laatiminen

1. Tunnista omaan liiketoimintaan liittyvät rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen uhkatekijät ja haavoittuvuudet.
2. Suunnittele ja toteuta keinot havaittujen uhkatekijöiden torjumiseksi ja haavoittuvuuksien korjaamiseksi.
3. Arvioi, mikä on jäljelle jäävä riskitaso eli *jäännösriski*.
4. Hyväksytä riskiarvio yrityksen johdolla.
5. Huolehdi, että riskiarvio päivitetään säännöllisesti ja, että hallintakeinojen tehokkuus ja ajantasaisuus tunnistettuihin riskeihin nähden arvioidaan päivitysten yhteydessä.

### 2.1 Uhkatekijöiden ja haavoittuvuuksien tunnistaminen

Riskiarvioinnin ensimmäinen vaihe on omaan toimintaan liittyvien uhkatekijöiden ja haavoittuvuuksien tunnistaminen. Prosessi on hyvä aloittaa listaamalla niitä uhkatekijöitä ja haavoittuvuuksia, jotka on havaittu suoraan omassa toiminnassa tai jotka on nostettu esille valvovan viranomaisen riskiarviossa tai kansallisessa riskiarviossa.

#### Uhkatekijät

Ilmoitusvelvollisen on omaan toimintaansa liittyviä rahanpesun ja terrorismin rahoituksen uhkia tunnistessaan/arvioidessaan otettava huomioon toimialaansa, tuotteisiinsa, palveluihinsa, teknologian kehitykseen, asiakkaisiinsa ja näiden liiketoimintaan ja -toimiin liittyvät rahanpesun ja terrorismin rahoituksen riskit.

Huomioi esimerkiksi seuraavat tekijät:

- **Toimiala**
- **Asiakkaat**
- **Tuotteet ja palvelut**
- **Toimialue (maantieteellinen)**
- **Liiketoimet**
- **Jakelukanavat**
- **Uudet teknologiat**

### **Haavoittuvuudet**

Haavoittuvuuksilla tarkoitetaan sellaisia ilmoitusvelvollisen toiminnassa ilmeneviä heikkouksia, joita rikolliset toimijat voivat käyttää hyväkseen ja yrittävät hyödyntää rahanpesuun tai terrorismin rahoittamiseen. Haavoittuvuudet voivat myös liittyä ilmoitusvelvollisen käytössä oleviin järjestelmiin sekä toimintamalleihin.

Huomioi esimerkiksi seuraavat tekijät:

- **Resurssit**
- **Toimintamallit/tavat**
- **Järjestelmät**
- **Valvonta**

## **2.2 Hallintakeinot**

Riskiarvioinnin toisessa vaiheessa kartoitetaan ne keinot, joilla rahanpesuun ja terrorismin rahoittamiseen liittyviä riskejä pyritään hallitsemaan tai riskien toteutumisesta seuraavia vaikutuksia pienentämään. Hallintakeinojen tarkoituksena on siis vaikuttaa niin, etteivät havaitut riskit toteudu tai, että riskien toteutumisesta aiheutuvat vahingot saadaan minimoitua. Hallintakeinot voivat liittyä esimerkiksi käytössä oleviin järjestelmiin, toimintamalleihin ja valvontaan.

Hallintakeinoja kartoitettaessa on syytä huomioida esimerkiksi seuraaviin prosesseihin liittyvät tekijät:

- **Asiakkaan tunnistaminen ja tunteminen**
- **Tietojen tallentaminen (järjestelmätuki)**
- **Jatkuva seuranta**
- **Riskienhallintaan liittyvät käytänteet**
- **Sisäinen valvonta**
- **Työntekijöiden koulutus**

## **2.3 Jäännösriski**

Ilmoitusvelvollisen riskiarvion lopputuloksena saadaan niin sanottu *jäännösriski*. Jäännösriski on se rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riski, joka on olemassa hallintakeinoista huolimatta.

Jäännösriskiä arvioidessaan ilmoitusvelvollinen siis ottaa huomioon tunnistamansa uhkatekijät ja haavoittuvuudet ja arvioi, millainen riski tulla hyväksikäytetyksi rahanpesuun ja terrorismin rahoittamiseen omaan toimintaan liittyy, kun otetaan huomioon ne riskienhallintakeinot, jotka ilmoitusvelvollinen on luonut suojautuakseen rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskeiltä. Riskiarviossa on syytä kuvata päättelyketju uhkatekijöistä ja haavoittuvuuksista hallintakeinojen kautta jäännösriskiin.

Riskiarvioon on hyvä merkitä selkeästi johtopäätökset eli arvio jäännösriskin suuruudesta sekä perustelut.

## 2.4 Päivitys

Riskiarvion viimeinen vaihe on riskiarvion päivittämisestä huolehtiminen ja riskiarvion pitäminen ajan tasalla. Riskiarviota tulee päivittää, esimerkiksi vuosittain, ja päivityksestä ja sen ajankohdasta tulee tehdä merkintä.

Uhkatekijöitä ja haavoittuvuuksissa voi tapahtua muutoksia esimerkiksi silloin, kun liiketoiminta laajenee uusille maantieteellisille alueille tai uusille liiketoiminta-alueille. Samassa yhteydessä on syytä arvioida myös riskienhallintakeinojen toimivuus ja tehokkuus tunnistettuihin riskeihin nähden. Päivitystiheyteen voivat vaikuttaa myös esimerkiksi havainnot uudesta rahanpesuun tai terrorismin rahoittamiseen liittyvästä toiminnasta, merkittävät muutokset ilmoitusvelvollisen tuotteisiin tai palveluihin tai muista eri lähteistä saatu tieto uusista riskeistä rahanpesuun tai terrorismin rahoittamiseen liittyen.

Julkaistu: 14.11.2017

Päivitetty: -